

**MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE ȘCOALA DOCTORALĂ
*STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE***

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 780.641.6.036(478+498)(043.3)

DRUȚĂ ANDREI

**TRADIȚII ȘI INOVAȚII ÎN ARTA DE INTERPRETARE
LA NAIUL ROMÂNESC
LA CONFLUENȚA SECOLELOR XX – XXI**

**REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
SPECIALITATEA 653.01 MUZICOLOGIE (CERCETARE)**

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale *Studiul Artelor și Culturologie* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Componența Comisiei pentru susținerea publică a tezei de doctorat:

- 1. Svetlana Badrajan, președinte**, dr. în studiul artelor, prof. univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 2. Diana Bunea, conducător de doctorat**, dr. în studiul artelor, conf. univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 3. Victor Ghilaș, referent oficial**, dr. hab., conf. cercetător, Institutul Patrimoniului Cultural;
- 4. Ciprian Chițu, referent oficial**, dr. în studiul artelor, conf. univ., Universitatea Națională de Arte *George Enescu*, Iași, România;
- 5. Ecaterina Gîrbu, referent oficial**, dr. în studiul artelor, conf. univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- 6. Hristina Barbanoi, secretar științific**, dr. în studiul artelor, lector univ., Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Susținerea va avea loc la **27 aprilie 2023, ora 14.00**, în ședința Comisiei pentru susținerea publică a tezei de doctorat în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (str. Alexei Mateevici, 87, sala 52). Teza și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Chișinău, str. 31 august 1989, 78A), Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Mateevici, 87, sala de lectură), pe site-ul ANACEC (www.cnaa.md) și AMTAP (<https://amtap.md>).

Secretar științific

al Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Barbanoi Hristina, secretar, dr. în studiul artelor, lector univ. _____

Conducător științific:

Bunea Diana, dr. în studiul artelor, conf. univ., _____

Autor:

Druță Andrei _____

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Afirmarea excepțională a naiului în viața muzicală contemporană prezintă un interes deosebit pentru cercetare. Îmbinând elemente deopotrivă vechi și noi, acest instrument tradițional a dezvoltat și numeroase dexterități de interpretare în ultimii 50-60 de ani, care i-au permis ascensiunea pe cele mai mari scene ale lumii. Manifestările artistice ale naiului în contemporaneitate sunt cu atât mai spectaculoase, cu cât se cunoaște, că naiul este unul din cele mai vechi instrumente muzicale din lume iar originea sa se pierde în negura vremurilor. Multiple mărturii arheologice și istorice vorbesc despre prezența naiului nu doar la români, ci și la alte popoare, pe întreg mapamondul iar instrumente înrudite cu naiul se întâlnesc la diferite popoare. În spațiul românesc, naiul a fost atestat din cele mai îndepărtate timpuri – sunt cunoscute mai multe vestigii (datate începând sec.VI î.e.n.), scrieri istorice și literare etc., în care se vorbește despre prezența naiului în practica muzicală a geto-dacilor. Numeroase sunt și mențiunile literare, picturile murale ale bisericilor din Evul Mediu ș.a., ce dovedesc prezența naiului în cultura locală. Dezvoltarea artei de interpretare la acest instrument vechi, care devenise bine cunoscut în Europa, este legată și de numele vestitului lăutar din secolul al XIX-lea Barbu Lăutarul, care a cântat la vioară, cobză și nai. În jumătatea a II-a a sec. al XIX-lea, arta interpretării la nai continuă să fie prezentată și apreciată în străinătate, în Belgia, Rusia, Marea Britanie, Azerbaidjan. La confluența secolelor XIX-XX, naiul cunoaște o scurtă perioadă de declin, când aproape dispare din componența tarafurilor, fiind „redescoperit” abia spre mijlocul secolului XX, prin nume precum Fănică Luca ș.a.

Perioada ultimilor 60-70 de ani a însemnat o pagină nouă în istoria naiului, ce a stat sub semnul unor înnoiri de importanță majoră, a unor salturi calitative inovative fără precedent, atât în construcția instrumentului, cât și în arta de interpretare. Astfel, în anii 1960-1970 ai secolului XX începe o adevărată „epocă de aur” pentru naiul românesc, marcată de o revigorare și strălucire a vieții muzicale din spațiul românesc și, mai larg, din spațiul european și mondial, ce continuă până în prezent. Pe firmamentul cultural apar naiști virtuozii, aclamați pe toate continentele – Gheorghe Zamfir, Simion Stanciu, Boris Rudenco, Vasile Iovu ș.a. care, prin întreaga lor activitate au confirmat pe deplin valoarea artistică a naiului, suscitând un viu interes pentru studierea și utilizarea acestuia, nu doar din partea unui larg cerc de melomani, ci, mai ales, din partea unor profesioniști din alte domenii muzicale –

muzica academică, de teatru și film, de estradă și jazz – care au fost atrași de bogata sonoritate și potențialul artistic al naiului românesc. Un prim rezultat al acestui interes a fost abordarea de către naiști a unor repertorii tot mai ample de muzică academică (S. Stanciu – Concerte de muzică din perioada baroc, clasică și romantică), de estradă (Gh. Zamfir cu orchestra James Last; Cătălin Târcolea, Constantin Moscovici), de jazz (activitatea lui D. Drăghici) etc. Un interes deosebit pentru nai l-au manifestat compozitorii de muzică de film (Vladimir Cosma, Franța ș.a.). Aceste succese au impulsionat, la rândul lor, apariția unor clase de nai, la diferite instituții de învățământ muzical, atât din spațiul românesc (București; Chișinău; Bălți; Soroca) cât și în cel european (*Academy de Pan Flute Sirinx*, Geneva, Elveția), care activează cu mult succes și în prezent. Pentru prima dată în istoria îndelungată a acestui instrument, au pus pe fâgaș profesionist instituționalizat studiul naiului, asigurând pregătirea continuă a unor interpreți, specialiști de înaltă calificare; mai mulți interpreți renumiți au devenit și profesori de nai, care au educat zeci de discipoli cunoscuți astăzi în întreaga lume. Acest fapt a contribuit în mod decisiv la dezvoltarea fulminantă a artei de interpretare la naiul românesc, instrument ce a fost acceptat treptat, în secolul XXI, și în culturi îndepărtate, precum cea coreeană sau americană, marcând, astfel, procesul de globalizare culturală, în care naiul are un rol esențial.

Etnomuzicologul V. Ghilaș consemnează aceste procese, apreciind locul pe care-l deține în prezent naiul în cultura muzicală națională: „Acest instrument străvechi este o prezență frecventă în primul rând în formațiile (orchestre, ansambluri, tarafuri) de muzică populară, sunetul lui fiind apreciat și ascultat în ultimele decenii, practic, de toate comunitățile. Posibilitățile muzicale ale naiului au depășit hotarele folclorului. Îl întâlnim azi și în alte genuri muzicale. Foarte important de remarcat abordarea muzicii simfonice și camerale. Tot mai mult se impune cu sonorități insolite în factura melodică a muzicii sacre, a celei de estradă, de jazz, de varietate, de film, de teatru ș.a. Mai mult, străvechiul instrument se bucură în continuare de popularitate atât în țară, cât și peste hotarele ei. Viabilitatea naiului este întreținută într-o oarecare măsură și de faptul că, în ultimul timp, a început să apară și literatura muzicală a instrumentului, care se completează cu piese semnate de compozitori autohtoni – Tudor Chiriac, Gheorghe Mustea, Eugen Doga ș.a.” [10]. Astfel, în contextul unor studii etnomuzicologice ce vizează acest instrument, a claselor și a metodelor de nai apărute în a doua jumătate a secolului XX [1, 15, 25, 29], măiestria de interpretare la nai devine subiect de cercetare științifică, de experimentare și studiu practic la nivel profesionist.

Un rol important în acest proces l-au avut constructorii de instrumente (Petre Zaharia, Grigore Covaliu, Ion și Ionuț Preda ș.a.) care, începând cu anii 1960 și până în prezent au perfecționat în mod radical naiul, oferindu-i, prin aplicarea unor inovații revoluționare, posibilități tehnice și acustice nebănuite. Începând cu anii 1960-1970, naiștii au beneficiat de instrumente de calitate sonoră și tehnică performantă iar acest fapt le-a permis să valorifice naiul pe plan interpretativ, inclusiv prin introducerea unor numeroase tehnici noi de interpretare.

În formațiile și componentele instrumentale în care apare în prezent, naiul a fost și rămâne un instrument solistic, ce aduce un plus de sonoritate, prin timbrul său inconfundabil. Posibilitățile tehnice ale naiului în actualitate sunt foarte largi iar arta de interpretare oferă un arsenal întreg de procedee tehnice de virtuozitate, multe dintre care sunt apărute relativ recent, în secolul XXI. Toate acestea permit interpretarea unor creații de înaltă dificultate tehnică și exprimarea celor mai profunde conținuturi plastice ale creațiilor din orice domeniu muzical contemporan. Un loc aparte, în acest context, îl ocupă interesul constant manifestat de compozitori pentru originalitatea sonoră a naiului, el fiind solicitat în cele mai diverse genuri ale muzicii academice; astfel, mai mulți compozitori din Moldova, România și de peste hotare au scris creații originale interesante, pentru acest instrument. Mai mult, naiul relevă afinități sonore de natură mistică, specifice însăși naturii umane – în acest sens, este evocatoare bine cunoscuta opinie a lui Gheorghe Zamfir, care afirma, în unul din interviurile sale, că interpretarea la nai, pentru el, se asociază cu o rugăciune.

Astăzi, putem vorbi despre răspândirea pe plan universal a acestui valoros instrument tradițional românesc prin interesul pe care îl prezintă pentru muzicienii și compozitorii din diverse țări, afirmarea tot mai sigură în diverse formații, pe cele mai prestigioase scene ale lumii. Totuși, deși în prezent naiul deține un loc important în cultura muzicală din spațiul românesc, depășind cu mult hotarele acestuia, prin adoptarea lui în cultura muzicală europeană și internațională, el nu a beneficiat de o cercetare științifică specială, cu caracter complex, elaborată în Republica Moldova.

Iată de ce, importanța și actualitatea cercetării artei de interpretare la nai în perioada contemporană se exprimă prin amploarea fenomenelor artistice și culturale din care face parte și lipsa unor aprecieri în literatura de specialitate a factorilor determinanți ai evoluției și devenirii acesteia și a rolului pe care îl are în cultura muzicală națională. Demersul de față

vine din partea unui cercetător-interpret, autorul tezei fiind un naist-practician profesionist.¹

Obiectul de studiu al tezei îl reprezintă naiul românesc și arta de interpretare la acest instrument tradițional în contemporaneitate.

Scopul investigației se referă la elucidarea particularităților artei de interpretare la nai, la confluența secolelor XX-XXI în spațiul românesc. În baza analizei situației în domeniu, a evenimentelor culturale cu rol esențial ce au avut loc în perioada dată, a investigațiilor și a experienței profesionale a autorului, a fost preconizată realizarea următoarelor **obiective**:

- relevarea particularităților parcursului istoric al naiului și a impactului acestuia în cultura muzicală din spațiul românesc și pe plan internațional;
- evidențierea importanței învățământului muzical la dezvoltarea artei de interpretare la nai;
- identificarea modificărilor inovative în domeniul construcției naiului și a rolului meșterilor de naiuri, în acest proces;
- investigarea sub aspect diacronic a tehnicilor de interpretare la nai;
- analiza tehnicilor contemporane de interpretare la nai și a contribuției naiștilor consacrați la dezvoltarea acestora;
- examinarea noilor abordări interpretative în baza creațiilor din repertoriul original sau transcris pentru acest instrument.

Metodologia cercetării. Specificul problematicii tezei de față a condiționat utilizarea unor metode științifice bazate pe principii tradiționale și particulare atât unor domenii muzicale: etnomuzicologie, muzicologie, organologie, teoria și istoria artei interpretative, a artei de construire a instrumentelor muzicale, cât și a unor domenii interdisciplinare conexe – istoriografie, culturologie ș.a.

Urmând principiul cuprinderii exhaustive a subiectului cercetat, pentru a întregi și completa fiecare aspect al demersului, am recurs la descrierea evolutivă a proceselor de stabilire și dezvoltare a școlii contemporane de nai și a unor abordări noi în practica didactică, a etapelor de construire a unui instrument, a inovațiilor tehnice ce au fost implementate pe parcursul timpului. De asemenea, am evaluat și prezentat realizările și

---

¹ Autorul tezei este absolvent al clasei de nai a AMTAP, clasa profesorului Ion Negură, licență – 2010, masterat – 2016. Actualmente solist al Orchestre Municipale de Muzică Populară condusă de Vasile și Vitalie Advahov, fondator și conducător al ansamblului de naiști „PanAcademic”, profesor de nai în cadrul AMTAP și CEEA Șt. Neaga.

contribuția esențială a meșterilor de nai și a unor naiști cunoscuți din spațiul românesc la procesele cultural-artistice ce vizează dezvoltarea artei naiului, am întocmit liste cu repertorii originale pentru acest instrument etc.

În acest context, în cadrul abordării complexe a fenomenului cultural al artei naiului în contemporaneitate, în teză și-au găsit utilizarea metode specifice științelor umaniste, precum cea *empirică* și *teoretică*, ce a permis investigarea fenomenului de dezvoltare activă de mare succes a artei de interpretare la nai, din perspectivă diacronică (începând cu anii 1950 și până în prezent), conturată ca un proces complex, cu multiple repercusiuni în viața cultural-artistică pe plan național și internațional. De asemenea, au fost aplicate metode precum cea a *deducției și inducției*, a *analizei și sintezei*, a *analizei comparative*, ce au permis relevarea celor mai importante aspecte legate de dezvoltarea și funcționarea naiului în diverse contexte istorice și contemporane. Totodată, investigarea construcției contemporane a instrumentului, prezentarea și analiza numeroaselor inovații ce au apărut în morfologia sa, a necesitat studierea laturii practice a proceselor de confecționare a naiului și utilizarea *metodelor empirice* de studiu ce au implicat realizarea unor interviuri cu mai mulți meșteri de instrumente și naiști din Moldova și România, care ne-au oferit, în atelierele lor de lucru, detalii extrem de importante, ce nu se găsesc în sursele bibliografice.

Totodată, am beneficiat de cunoștințele acumulate în procesul de studii profesionale de specialitate, cât și de observațiile și abilitățile dobândite în timp, prin propria practică interpretativă, inclusiv cea concertistică solistică și în calitate de conducător al ansamblului de naiști *PanAcademic*. De asemenea, autorul tezei a acumulat și o anumită experiență didactică, în calitate de profesor de nai la AMTAP și la Centrul de excelență *Șt. Neaga* din Chișinău. Toate acestea i-au permis autorului să evalueze și să reconsidere rezultatele cercetării teoretice analitice prin prisma propriei viziuni, în calitate de naist-practician.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei este condiționată de faptul că până în prezent naiul, ca instrument muzical de patrimoniu, nu a constituit obiect de studiu științific în Republica Moldova. Pentru prima dată, în teză au fost elucidați factorii determinanți ai evoluției artei de interpretare la nai în perioada delimitată: modernizarea construcției naiului; învățământul muzical, inovațiile în arta de interpretare.

În baza acestor cercetări, a fost elaborat un tablou complex al evoluției artei de interpretare la nai pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului XX și până în prezent, a fost evaluat rolul acestui instrument în cultura națională și universală contemporană.

Originalitatea tezei este determinată și de sinteza abordărilor istoriografice, muzicologice, de organologie și culturologie asupra problemelor cercetate.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în crearea unei viziuni ample sistemice cu privire la arta de interpretare la nai în contextul tradiției și inovației. Rezultatele cercetării vor contribui la înlăturarea discrepanței dintre realizările artei contemporane de interpretare la nai și absența unor studii teoretice asupra acesteia, și la cunoașterea și evaluarea proceselor de dezvoltare și afirmare a naiului românesc în viața artistică pe plan național și internațional.

Semnificația teoretică a tezei reflectă argumentarea științifică a rolului naiului în cultura muzicală națională și universală și în oferirea unei baze pentru continuarea cercetărilor pe diverse direcții. Investigațiile în domeniul organologiei diversifică cunoștințele în ce privește realizările artei de interpretare la acest instrument.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele științifice obținute pot fi utilizate în cercetări ulterioare în domeniul organologiei, folclorului muzical, al muzicii contemporane, în cursurile didactice de *Instrument (nai)*, *Folclor muzical românesc*, *Istoria muzicii naționale*, *Istoria artei de interpretare la instrumentale populare*, *Teoria instrumentelor*, *Teoria interpretării* și *Metodica interpretării la instrumentele aerofone*, la toate nivelurile învățământului muzical din Republica Moldova.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Teza a fost elaborată în cadrul școlii doctorale *Studiul artelor și culturologie* a AMTAP, inclusiv în cadrul mobilității academice Erasmus, la UNAGE din Iași (2018-2019) și recomandată pentru susținere de Comisia de îndrumare pe 30 ianuarie 2022. Rezultatele, care reflectă principalele postulate ale tezei, au fost reflectate în cadrul a 8 articole publicate, în comunicări prezentate la conferințe științifice în Republica Moldova, România, Ucraina.

SUMARUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

Capitolul 1. Naiul în cultura muzicală din Republica Moldova la confluența secolelor XX – XXI, prezintă un tablou multidimensional al prezenței și rolului naiului în cultura națională și reflectă gradul problemei abordate până în prezent, din perspective diferite și cuprinde 4 compartimente. În primul subcapitol **1.1. Naiul românesc: tradiție și modernitate** este reflectat procesul de evoluție și afirmare a naiului în cultura națională, în ultimii 50-70 de ani, manifestat prin apariția claselor de nai la instituțiile de învățământ muzical, evoluția repertoriului didactic academic și folcloric din punctul de vedere al dificultății. Sunt prezentate schimbările fundamentale, de ordin calitativ, ce au avut loc în arta de interpretare la nai în această perioadă, care au vizat procesele de sonorizare (atacul, intensitatea și stabilitatea sunetului ș.a.), de dezvoltare a virtuozității, ce au determinat, la rândul lor, apariția unor inovații contemporane în acest sens – rezultatul fiind unul pe măsură. Totodată, este evidențiată contribuția remarcabilă a constructorilor de naiuri, care, prin implementarea numeroaselor invenții în acest domeniu au oferit interpreților instrumente cu calități tehnice și acustice net superioare etapelor precedente. Astfel, în acest compartiment, au fost sistematizate problemele legate de fenomenul cultural al artei naiului în contemporaneitate, tratate în teza de față, reieșind din scopul și obiectivele propuse. În cel de-al doilea subcapitol, **1.2. Naiul în surse bibliografice**, au fost studiate cele mai diverse surse ce vizează naiul, delimitate în câteva grupuri: lucrări fundamentale cu caracter enciclopedic, monografii [23, 25, 36], cercetări de organologie [1, 2, 3, 5, 15, 17, 18, 24, 38, 39], materiale cu caracter didactic consacrate naiului, articole în domeniul acusticii [26], cărți cu caracter istoriografic [20, 31] ș.a. toate acestea au constituit o bază științifică și metodologică solidă pentru cercetarea de față. În cel de-al treilea subcapitol **1.3. Particularități ale interpretării la nai în surse teoretice și metode didactice**, sunt prezentate tehnicile specifice de bază ale artei de interpretare la nai [12, 13, 14, 30, 32, 35], sunt sintetizate date și informații ce se conțin în numeroase articole muzicologice, monografii, surse didactice ș.a. Sunt analizate descrierile detaliate ale proceselor de interpretare la nai, din perspectiva și experiența practică a autorului tezei. Compartimentul **1.4. Concluzii** rezumă aspectele cercetate în primul capitol:

1. Afirmarea universală a naiului la confluența secolelor XX-XXI, ca instrument muzical cu potențial și posibilități tehnice și artistice deosebite, reprezintă o realitate culturală și o realizare

excepțională a artei de interpretare în contemporaneitate. Trecerea în revistă a celor mai importante surse ce reflectă acest proces a permis identificarea factorilor determinanți ai amplului și vertiginosului proces de dezvoltare a acesteia:

- manifestările seculare ale naiului în tradiția populară, în special, în arta lăutarilor;
- deschiderea claselor de nai la instituțiile de învățământ muzical;
- abordarea unui repertoriu academic tot mai larg și mai complex și, implicit, creșterea nivelului tehnic și artistic al interpretării etc.;
- dezvoltarea artei de confecționare a naiurilor, ce a oferit interpreților instrumente performante, de înaltă calitate sonoră, contribuția meșterilor fiind indiscutabilă;
- activitatea concertistică acasă și peste hotare a unor virtuozii de talie universală, ce a asigurat promovarea la scară națională și internațională a artei de interpretare la nai.

2. Analiza unei vaste bibliografii istoriografice ce vizează activitatea lăutarilor, care au fost principalii protagoniști ai dezvoltării artei naiului, din cele mai vechi timpuri și până în prezent, a permis consemnarea principalelor repere ale destinului artistic al naiului, prezent în cultura noastră din cele mai vechi timpuri. Începând cu secolul al XIX-lea, naiul a suscitat interesul compozitorilor, care l-au inclus în partiturile lor iar în secolul XX a fost asimilat în muzica academică contemporană, ocupând un loc important în patrimoniul organologic universal.

3. În literatura de specialitate există un bogat volum de informații ce reflectă diferite aspecte ale problematicii studiate, ce au fost sistematizate în: surse cu caracter enciclopedic (John Steiner, Elena Koleada, Curt Sachs, Andre Schaeffner), cercetări de organologie (Tiberiu Alexandru, Ion Vizitiu, Nicolae Gâscă; Alexandru Pașcanu, Ovidiu Papană, Vladimir Babii), monografiile și articole dedicate naiului (Gheorghe Zamfir, Tiberiu Alexandru, Vasile Nicolescu, Victor Ghilaș, Eduardo Civallero, Denis Klimov ș.a.), surse cu caracter didactic (metode de nai ș.a.), articole din domeniul acusticii, materiale în care se dezvăluie procesul de construire a naiului și despre contribuția meșterilor de nai [49-54; 124], surse muzicologice [130, 133, 134, 135, 136], inclusiv cercetări din domeniul teoriei artei interpretative [128, 137, 121, 118, 142, 143] ș.a. Analiza și aprecierea critică a tuturor acestor surse a permis evaluarea gradului de cunoaștere a problemelor abordate în teză și, totodată, a direcțiilor de cercetare în cadrul acesteia.

4. Impactul învățământului muzical în dezvoltarea artei naiului contemporan, în contextul unor procese sociale și culturale progresiste ce au avut loc în perioada delimitată, s-a manifestat prin:

- deschiderea claselor de nai, la toate nivelele învățământului muzical din Republica Moldova, în anii 1980;

- contribuția profesorilor – Fănică Luca, Vasile Iovu, Ion Negură, Gheorghe Zamfir, Simion Stanciu, ș.a. – care au pus bazele studiului instituțional al naiului în spațiul românesc pe principii didactice și metodologice moderne, este semnificativă;

- lărgirea repertoriului didactic academic din punctul de vedere al dificultății, ce a impulsionat creșterea măiestriei interpretative, atât a muzicii academice și a celei folclorice;

- elaborarea și publicarea unor importante metode de nai, în limbile română și engleză, în spațiul românesc, european și internațional, ce a permis sintetizarea cunoștințelor și realizărilor predării artei de interpretare la nai;

- stabilirea unor principii didactice solide, axate pe practica interpretativă-concertistică a profesorilor, elevilor și studenților a asigurat continuitatea acestor cunoștințe până în prezent.

5. Trecerea în revistă a elementelor de bază, dificultăților și particularităților tehnicii interpretative naistice, reflectate în surse științifice și științifico-didactice fundamentale, semnate de autori renumiți în domeniu – Teodor Burada, Tiberiu Alexandru și Vasile Nicolescu, Vladimir Babii, Denis Klimov, Gheorghe Zamfir, Oana Lianu, Ion Negură ș.a. – a permis pe de o parte, sintetizarea informațiilor legate de acest subiect, iar, pe de alta, crearea unei viziuni de ansamblu asupra teoretizării științifice și didactice a artei de interpretare la nai în contemporaneitate. Astfel, la confluența secolelor XX-XXI, tehnicile de interpretare la nai au cunoscut un salt calitativ major, o dezvoltare semnificativă în sensul creșterii virtuozității tehnice, a posibilității de realizare a unor procedee de sonorizare inaccesibile în trecut etc.

6. În acest sens, esențială este contribuția unor autori de materiale cu caracter didactic, maeștri al naiului precum Gh. Zamfir, V. Iovu, O. Lianu, M. Koene ș.a., care, atât prin realizarea unor metode de nai, cât și prin măiestria lor interpretativă, au avut un impact decisiv în procesul de predare, dezvoltare și implementare a realizărilor și inovațiilor în domeniul dat, propunând și experimentând noi abordări ale proceselor de respirație, frazare, ornamentare, depășire a dificultăților tehnice etc.

Capitolul 2, intitulat Modernizarea structurii naiului în a doua jumătate a sec. XX – începutul sec. XXI, conține 4 subcapitole. În primul, 2.1. Etape și particularități de confecționare a naiurilor, sunt prezentate etapele succesive ale procesului confecționării naiurilor, stabilite în cea de-a doua jumătate a secolului XX, sunt specificate procesele complexe de construire a instrumentelor, este explicat rolul unor elemente esențiale ale construcției instrumentului în dezvoltarea artei de interpretare. Subcapitolul 2.2. Contribuția meșterilor în modernizarea naiului prezintă contribuția fundamentală în evoluția artei de interpretare, a constructorilor de nai care, începând cu anii 60 ai secolului XX au introdus treptat modificări importante în construcția acestui instrument, oferindu-i posibilități tehnice

și acustice nebănuite. Sunt concentrate date complexe legate de materialele utilizate în construcția naiurilor, specificul tehnicilor de acordaj, modernizările tehnice aduse instrumentului ce au determinat depășirea unui șir întreg de aspecte problematice ce puteau fi întâlnite în timpul interpretării. În cel de-al treilea subcapitol **2.3. Inovații și experimente în construcția naiului**, am prezentat căutările și inovațiile contemporane în domeniul confecționării naiului, multe dintre care au marcat în mod radical abordarea întregului proces de construire a acestuia. A fost relevată importanța lor în impulsivitatea dezvoltării spectaculoase a artei de interpretare la acest instrument. Sunt prezentate date concludente legate de depășirea problemelor legate de acordaj, informații privind noile materiale utilizate și implementarea altor elemente noi, ce țin de confecționarea naiurilor. Capitolul doi se încheie cu **2.4. Concluzii** referitoare la subiectele abordate:

1. În prezent, tehnica de confecționare a naiului, conform unor meșteri consacrați în domeniu, include mai multe etape obligatorii: selectarea lemnului; selectarea tuburilor; prelucrarea interioară a tuburilor (înlăturarea măduvei în cazul bambusului și șlefuirea tuburilor pe interior); aplatizarea pe exterior și lipirea; unirea tuburilor; acordarea; lăcuirea instrumentului; șlefuirea ambușurii tuburilor. Fiind condiționat de factori multipli ai vieții cultural-artistice, precum dezvoltarea artei de interpretare, a învățământului de specialitate, larga răspândire pe plan mondial etc., la confluența secolelor XX-XXI, procesul de construire a acestui instrument a fost standardizat, ceea ce marchează o fază superioară a unei lungi perioade de evoluție a instrumentului. De menționat, că la fiecare etapă-standard de confecționare a naiului, există numeroase „secrete” profesionale deținute de meșterii contemporani, acumulate în urma practicii îndelungate a fiecăruia, a căutărilor constante și prodigioase în acest domeniu.

2. Meșterii de nai dețin un rol substanțial în dezvoltarea artei de construire a acestui instrument. Prin întreaga lor activitate, cunoscuți maeștri ce au activat și activează la confluența secolelor XX-XXI, precum Liubomir Iorga, Petre Zaharia, Grigore Covaliu, Ion și Ionuț Preda ș.a., au adus naiul la o perfecțiune tehnică net superioară perioadelor anterioare. Contribuția lor este comparabilă cu cea a maeștrilor constructori de vioară italieni din secolele XVI-XVII, datorită cărora vioara a căpătat o răspândire universală, iar arta de interpretare violonistică a cunoscut o dezvoltare uluitoare. Tot astfel în prezent, în epoca tehnologiilor, naiul românesc este tot mai solicitat în cele mai diverse țări de pe mapamond, devenind foarte popular mai ales în țările europene (Olanda, Belgia ș.a.) și asiatice (Coreea

de Sud, China, Japonia ș.a.). Recunoscut pentru înaltul său potențial sonor și tehnic, naiul și-a ocupat cu fermitate un loc în cadrul arsenalului organologic universal.

3. Numeroasele și importante transformări inovative propuse și implementate de meșteri consacrați în construcția naiului, în contemporaneitate, au condiționat depășirea majorității aspectelor problematice de ordin sonor și tehnic, ce apăreau în timpul interpretării.

Printre aceste inovații, menționăm:

- stabilirea acordajului fix;
- utilizarea constantă a două poziții în interpretare;
- lărgirea diapazonului instrumentului;
- diversificarea materialelor de construcție;
- introducerea mai multor sisteme inovative pentru acordajul fin;
- apariția naiului electroacustic ș.a.

4. Modernizările ce au fost aduse în construcția naiului au avut un impact major în evoluția calitativă a artei de interpretare la nai în perioada contemporană, ce a atins cele mai înalte culmi ale măiestriei și a contribuit în mod implicit, la asimilarea deplină a instrumentului în toate domeniile muzicii contemporane – de la muzica academică la cea electroacustică, de la jazz la rock, pop, folk, etno etc.

5. Modernizarea tehnică a naiului continuă să rămână și astăzi o prioritate pentru constructorii de instrumente, ce își continuă căutările, experimentând noi și noi mijloace, materiale etc., utilizând în acest scop cunoștințe și metode din domenii precum acustica, mecanica, chimia, ingineria materialelor, fizica, matematica ș.a.

Capitolul 3. Aspecte ale interpretării la nai din perspectivă istorică, teoretică și practică, include 3 subcapitole. În primul compartiment, **3.1. Tehnici de bază în arta de interpretare la nai,** am realizat o analiză a tehnicilor de interpretare la nai în diacronie – poziție și ambușură, respirație, emiterie sonoră, atacul sunetului, legato și staccato, aspecte ale emiterii sunetelor alterate și a intonației corecte – din perspectivele practicii artistice și didactice. Modificarea evolutivă a acestora reflectă de fapt, dezvoltarea artei de interpretare la nai în cea de-a doua jumătate a secolului XX și până în prezent și reflectă întreg procesul de afirmare spectaculoasă a acestui instrument în contemporaneitate. Este reflectată de asemenea, și dezvoltarea unui arsenal de mijloace artistice de interpretare – nuanțele dinamice, vibrato, elementele de ornamentare – care au avut un rol deosebit în fortificarea artei de interpretare la naiul contemporan. Este semnificativ că aceste aspecte sunt prezentate

atât în contextul specificului creațiilor interpretate, cât și în baza analizei interpretării unor naiști consacrați – Gh. Zamfir, B. Rudenco, I. Pușcă ș.a. De asemenea, au fost identificate dificultăți întâlnite în timpul interpretării și expuse soluții și recomandări practice pentru depășirea acestora. În subcapitolul **3.2. Dezvoltarea potențialului tehnic și artistic al naiului în realizările unor naiști consacrați**, ne-am oprit asupra artei unor interpreți renumiți, care, în opinia noastră, au avut un aport inestimabil în dezvoltarea artei naiului, implementând tehnici noi de interpretare, fapt ce a dus la abordarea unor repertorii tot mai complexe și variate. Astfel, am consemnat promovarea și *internaționalizarea intensă a naiului românesc la un nou nivel, ca instrument muzical universal*. În subcapitolul **3.3. Concluzii**, sunt expuse generalizări asupra aspectelor cercetate:

1. Perspectiva diacronică-istoriografică de abordare a principalelor procedee ale tehnicii de interpretare la nai – poziția și ambușura, respirația, emiterea sonoră, atacul sunetului (staccato și legato), aspecte ale emiterii sunetelor alterate ș.a., – în contextul unei dezvoltări istorice îndelungate în baza analizei artefactelor arheologice, basoreliefurilor, imaginilor, înregistrărilor video etc., ce datează din cele mai vechi timpuri și până în prezent, a oferit posibilitatea de a prezenta în detaliu, sub aspect teoretic și interpretativ-practic, arsenalul și potențialul tehnicilor de interpretare la naiul contemporan, probând astfel progresul extraordinar înregistrat în special în ultimii 50-60 de ani în domeniul dat.

2. Virtuozitatea artei de interpretare la nai în prezent este pusă în valoare datorită dezvoltării fără precedent a posibilităților expresive-artistice ale naiului contemporan, prin procedee precum dinamica, vibrato, ornamentarea ș.a., prin modalități avansate, inovative de sonorizare, prin experimentarea și obținerea unor efecte sonore și tehnice inedite, imposibil de conceput în trecut.

3. Reflectarea tuturor aspectelor de interpretare la nai a fost efectuată din perspectiva experienței profesioniste – didactice și concertistice, în calitate de solist și membru al unor formații instrumentale – a autorului tezei de față, naist practician, care, în procesul de elaborare a tezei, a trecut prin propriul „laborator” de creație fiecare detaliu și element al acestora.

4. Contribuția inovativă a unor interpreți remarcabili la dezvoltarea artei de interpretare la nai este inestimabilă: Fănică Luca, Gheorghe Zamfir, Simion Stanciu, Damian Luca, Boris Rudenco, Vasile Iovu, Damian Drăghici, Iulian Pușcă ș.a., au înscris pagini de aur în istoria interpretării la acest instrument, excelând în virtuozitate, artistism, în abordarea creativă,

inventarea și implementarea tehnicilor noi de interpretare. Realizările artei de interpretare contemporane de interpretare la nai includ *frazarea de tip vocal*, *staccato dublu* și *triplu* (care au pus bazele unui nou început în tehnica naiului); aplicarea unor tehnici noi în interpretarea ornamenticii mai complicate etc.

5. Contribuția marilor maestri ai naiului se referă și la completarea registrului repertorial al naiului, în care au fost introduse o largă varietate de creații noi: ne referim atât la repertoriul folcloric – astăzi la nai sunt cântate melodii din toate zonele folclorice românești, aceasta constituind o noutate, întrucât naiul nu este răspândit în mod egal în arealul românesc; cât și la cel academic – naiul contemporan este membru nelipsit al formațiilor de muzică veche (din perioada renașterii și baroc) și contemporană; repertoriu de jazz, de muzică electroacustică etc.

Capitolul 4, intitulat Inovații în arta de interpretare la nai la confluența secolelor XX – XXI, conține 3 compartimente și prezintă un studiu al evoluțiilor tehnicilor de interpretare la nai în perioada recentă, o evaluare a contribuțiilor interpreților consacrați la dezvoltarea și promovarea acestui instrument, o analiză a dezvoltării repertoriului pentru nai în perioada dată. Astfel, în subcapitolul **4.1. Repertoriul ca factor de dezvoltare a tehnicilor de interpretare la nai în perioada cercetată** se demonstrează interdependența dintre potențialul interpretativ și arta componistică ce vizează acest instrument. Odată cu dezvoltarea tehnicii interpretative, instrumentul a intrat tot mai des în vizorul compozitorilor, fiindu-i dedicate tot mai multe creații muzicale, diferite ca gen, dar și ca complexitate. S-a relevat faptul, că în contextul strânselor colaborări dintre interpreți și compozitori, a avut loc o dezvoltare continuă a acestui instrument. În compartimentul **4.2. Tehnici extinse de interpretare la nai în creații academice și folclorice**, am prezentat multe dintre aceste procedee inovative, apărute în urma colaborărilor dintre interpreți și compozitorii contemporani, fapt ce indică asupra descoperirii unui nou potențial tehnic al instrumentului în prezent. **4.3. Concluzii**, reflectă sumarul investigațiilor din acest capitol:

1. Dezvoltarea artei de interpretare la nai a determinat evoluția complexității tehnice și artistice a repertoriului pentru nai, delimitat în două grupuri – repertoriul adaptat de la alte instrumente și repertoriu original pentru acest instrument. Se remarcă în mod special, că acest proces complex are loc simultan, atât în repertoriul de muzică folclorică, academică, cât și în cea de estradă și jazz etc.

2. Potențialul tehnic și artistic al naiului contemporan a fost valorificat în arta

componistică de peste hotare și din Republica Moldova, compozitorii fiind atrași de noile sonorități, procedee tehnice și artistice inovative ale acestui instrument. La completarea repertoriului transcris și original pentru naiul contemporan au colaborat de-a lungul anilor un șir de maeștri consacrați ai naiului, interpreți notorii precum V. Iovu, B. Țurcan, Ș. Negură, I. Pușcă, I. Malcoci ș.a. (Republica Moldova); C. Pușcoiu, Gh. Zamfir, C. Pană, S. Stanciu ș.a. (România); J. Domide, M. Koene (Elveția și Olanda) ș.a. Datorită contribuției majore a acestora, astăzi repertoriul de nai este extrem de vast și cuprinde nu doar capodoperele muzicii universale, ci și creații mai rar interpretate.

3. La confluența secolelor XX-XXI, în arta de interpretare contemporană la nai au apărut numeroase tehnici extinse – procedee de interpretare inovative cu o bogată paletă de expresie: *aeolian sounds*, *fluttersong*, *overblowing*, *slap tongue*, *whisper tones*, *noisetones*, *double-tones*, *pizzicato*, *pitch bend*, *flageolets*, *singing and playing simultaneously*, *multifonics*, *harmonics*, fapt care vorbește despre ampla dezvoltare a potențialului tehnic al instrumentului în prezent. Totodată, noile realizări tehnice au îmbogățit și au oferit noi posibilități de exprimare artistică la nai, constituind un factor important, ce a impulsionat interesul față de acest instrument, acasă și peste hotare, în cele mai îndepărtate colțuri ale planetei.

4. Este remarcabil faptul că multe dintre aceste procedee și efecte inedite de interpretare la nai au apărut în urma colaborărilor dintre interpreți și compozitori, care au experimentat în privința noilor metode de emisie a sunetului sau a noilor moduri de interpretare, dezvoltând noi viziuni asupra propriului instrument, redescoperind posibilitățile acestuia în contemporaneitate. Printre artiștii ce participă la căutările artistice, alături de compozitorii contemporani, se numără și naiști din Republica Moldova (Iulian Pușcă ș.a.). Noile tehnici extinse apărute în arta naiului la confluența secolelor XX-XXI, reprezintă un mijloc original și eficient de dezvoltare a limbajului muzical contemporan, dovadă în acest sens fiind partiturile și procedeele tot mai sofisticate ce au apărut în ultimii ani, atât în creațiile transpuse pentru nai, cât și în cele scrise special pentru nai, de compozitori din diferite țări, ce aparțin diferitor școli sau stiluri componistice, domenii sau genuri muzicale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată rezidă în crearea unei viziuni ample sistemice cu privire la arta de interpretare la nai în contextul tradiției și inovației. Rezultatele cercetării vor contribui la înlăturarea discrepanței dintre realizările artei de interpretare la nai și absența unor studii teoretice asupra acesteia, la cunoașterea și evaluarea proceselor de dezvoltare și afirmare a naiului românesc în viața artistică pe plan național și internațional.

Astfel, a fost prezentat un tablou complex și sintetic al artei naiului la etapa actuală, a fost efectuată o evaluare științifică a proceselor de dezvoltare și afirmare a naiului românesc în viața artistică pe plan național și internațional, a fost relevat rolul acestui instrument în context cultural contemporan.

1. Dezvoltarea impresionantă a artei de interpretare la nai, ce s-a desfășurat în contextul unor evenimente și fenomenele sociale, culturale și artistice la confluența secolelor XX și XXI, a generat procese ample de universalizare a acestui străvechi instrument tradițional românesc în contemporaneitate. Ca urmare, pe de o parte, s-a intensificat propagarea și cunoașterea mai profundă a artei populare și a culturii românești, iar, pe de alta, arta naiului a cunoscut culmi nebănuite, prin asimilarea unor domenii muzicale extrem de diverse și prin schimburi culturale de anvergură.

2. Evidențierea mai multor factori cu caracter integrator și determinant, cu rol catalizator esențial în dezvoltarea acestor procese descrise mai sus, a permis conturarea unui tablou amplu și complex al artei naiului în perioada delimitată, în Republica Moldova și în spațiul românesc în general. Iată care sunt acești factori:

- instituționalizării studiului profesional al acestui instrument;
- dezvoltării artei de confecționare a naiurilor;
- activității concertistice și didactice a unor virtuozii de talie universală.

3. S-a constatat, că în perioada cercetată, procesul de confecționare a naiului românesc cunoaște un parcurs istoric similar cu cel al vioarei, la distanță de câteva sute de ani. Ca și vioara, - prezentă în cultura muzicală a popoarelor europene în diferite forme, adusă la culmile perfecțiunii de către lutieri de geniu precum Amati, Guarneri, Stradivari, în secolele XVI-XVIII, - naiul suportă o perfecționare tehnică riguroasă, fără precedent, datorată, în special, unor meșteri talentați, dedicați profesiei lor. Impactul cultural al „reformatării”

construcției năului a avut drept rezultat stabilirea definitivă a acestuia în rândul instrumentelor muzicale contemporane de mare performanță tehnică și artistică.

În acest context, au fost identificate numeroase inovații implementate în construcția instrumentului, bazate inclusiv pe cunoștințe din domeniul acusticii, fizicii etc., realizate de meșteri de talie mondială – Petre Zaharia, Grigore Covaliu (Republica Moldova), Ion și Ionuț Preda (România) ș.a.; a fost relevat rolul esențial al acestora pentru arta de interpretare la nai în prezent. Printre aceste inovații, cele mai importante sunt:

- lărgirea diapazonului instrumentului;
- stabilirea acordajului fix;
- stabilirea celei de-a doua poziții în interpretare;
- utilizarea unor materiale de construcție noi, necunoscute anterior, în special, bambusul;
- introducerea unor sisteme inovative pentru acordajul fin ș.a.

4. A fost scos în evidență rolul învățământului muzical în evoluția artei de interpretare la nai la confluența secolelor XX-XXI, prin:

- înființarea claselor de nai la instituții de învățământ muzical de diferit nivel;
- contribuția esențială a unor profesori-interpreți – F. Luca, Gh. Zamfir, S. Stanciu, I. Negură ș.a. – care au educat numeroși discipoli-virtuozi ce activează astăzi pe întreg mapamondul;
- elaborarea unor metode de nai de către interpreți și profesori importanți;
- implementarea în practicile didactice a unor metode, abordări noi ale elementelor de bază ale tehnicilor de interpretare la nai – respirația, frazarea, ornamentarea etc. și depășirea unor probleme tehnice fundamentale de interpretare (acordaj, flageolet ș.a.) datorată inovațiilor în construcția instrumentului;
- experimentarea și implementarea în practica didactică și de concert a inovațiilor interpretative.

5. Prezentarea tehnicilor extinse la nai, a inovațiilor, efectelor, experimentelor ce țin de interpretare, sonorizare, emiterea sunetului ș.a., precum: *Flutter-tonguem*, *Glissando*, *Flageolets*, *Whisper-tones*, *Double-tones*, *Noise-tones*, *Singing and playing simultaneously*, *Slap-tongue*, *Pizzicato*, *Harmonics*, a permis nu doar dezvăluirea potențialului tehnic al instrumentului în perioada contemporană, ci și accentuarea rolului acestora în dezvoltarea limbajului componistic al muzicii contemporane – dovadă în acest sens fiind noile compoziții

experimentale pentru nai apărute în ultimii ani. Totodată, pe lângă muzica academică, cea baroc sau contemporană, repertoriul naiului s-a extins și în domenii muzicale în care nu s-a manifestat anterior: muzica de estradă, jazz, rock ș.a.

6. În rezultat, impactul corelativ al tuturor factorilor expuși mai sus s-a manifestat întâi de toate în dezvoltarea de mare succes a artei interpretative la nai, în activitatea unor virtuozii de talie mondială – Gh. Zamfir, S. Stanciu, B. Rudenco, V. Iovu, D. Drgăhici, I. Pușcă, M. Koene ș.a. Măiestria lor interpretativă a cucerit publicul de pe întreg mapamondul prin artistism și muzicalitate, prin numeroase inovații în interpretare etc. În același timp, constatăm că în prezent, perspectivele de valorificare artistică, didactică și de modernizare tehnică a naiului continuă să rămână în deplină ascensiune, constituind domenii deschise, în care este loc pentru căutare, dezvoltare și experimentare.

7. Arta de interpretare la naiul românesc – ca instrument tradițional de origine antică ce cunoaște o largă răspândire în practica interpretativă internațională contemporană – constituie un element important și o parte integrantă a patrimoniului imaterial din întreg spațiul românesc, ce trebuie și merită să fie studiată și promovată.

Rezultatele obținute în urma investigației servesc drept temei pentru înaintarea următoarelor **recomandări**:

1. Uniformizarea și stabilirea unor procedee de interpretare la nai ce ar sintetiza cunoștințele existente la acest moment și ar contribui la depășirea unor piedici în dezvoltarea artei de interpretare la acest instrument.
2. Unificarea și sistematizarea elementelor grafice inovative de notație a noilor procedee de interpretare la nai, ce ar facilita accesul interpreților la partiturile de muzică contemporană și ar impulsiona interesul pentru experimentare și inovare în acest domeniu.
3. Publicarea lucrărilor originale academice și transcrise pentru nai în perioada contemporană, în vederea asigurării și completării repertoriului didactic și concertistic cu noi creații, fapt ce ar avea un impact important în viața muzicală artistică din Republica Moldova și ar asigura promovarea și dezvoltarea ulterioară a instrumentului.
4. Inițierea unor masterclassuri, tabere muzicale și alte manifestări cultural-artistice, pentru elevi, studenți și interpreți din țară și de peste hotare, ce ar include studierea la

diferite niveluri (începător, mediu, avansat) a naiul românesc, cu profesori și naiști consacrați, cu promovarea ulterioară a celor mai valoroși participanți.

5. Organizarea unor festivaluri și concursuri naționale și internaționale de nai, ce ar scoate în prim-plan tinere talente, muzicieni cu un vădit potențial de dezvoltare, naiști valoroși ce vor asigura calitatea și continuitatea parcursului profesionist al naiului în cultura muzicală universală.
6. Elaborarea unor noi metode didactice ce ar include tehnicile și metodele de însușire a inovațiilor apărute în arta de interpretare la nai în perioada contemporană; informații concludente despre istoricul și specificul construcției instrumentelor; ar elucida contribuțiile marilor interpreți la dezvoltarea artei naiului etc.
7. Continuarea căutărilor în domeniul construcției naiurilor, bazate pe cele mai noi descoperiri ale științelor exacte – fizică, acustică etc.
8. Inițierea unor proiecte de promovare a naiului, ca parte importantă integrantă a patrimoniului cultural imaterial din spațiul românesc, ce ar viza: arta de construcție a naiului, arta de interpretare etc.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. Alexandru T. Instrumente muzicale ale poporului român. București: Casa de Editură GRAFOART, 2014. p. 71-75. ISBN 978-606-747-003-1
2. Babii V. Studiu de organologie. Chișinău: Tipografia "Elena-V.I.", 2012. 268 p. ISBN 978-9975-4346-5-2.
3. Badrajan S., Slabari N. Etape în apariția și dezvoltarea profesionalismului instrumental de tradiție orală. Suport de curs la Istoria artei interpretative la instrumente populare. Chișinău: AMTAP, 2019. 26 p.
4. Barbuța S. Toadere Captari – renumit rapsod și neîntrecut lăutar din Costiceni. [Interactiv] 13 aprilie 2020. [Citat: 16 februarie 2022.] <https://costiceni.blogspot.com/2020/04/toadere-captari-renumit-rapsod-si.html>.
5. Bărbuceanu V. Dicționar de instrumente muzicale. București: Casa de Editură GRAFOART, 2015. 479 p. ISBN 978-606-8486-86-4.
6. Burada T. Cercetări asupra dansurilor și instrumentelor de muzică românească (1877). În: Opere. Vol.I. București: Editura muzicală, 1974, p. 77-138.
7. Chiseliță V. Fenomenul lăutăriei și tradiția instrumentală. În: Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate. 2009, p. 73-90.
8. Ciaicovschi-Mereșanu G. Învățămintul muzical Moldova: (de la origini pînă la sfîrșitul secolului XX) Chișinău: Grafema Libris, 2005. 276 p.
9. Ciobanu Gh. Barbu Lăutarul. Contribuții la cunoașterea vieții, activității și a repertoriului pe care l-a cântat. Revista de Folclor, București, 3 (1958), nr. 4, p. 99-113.
10. Ghilaș V. Naiul. [Interactiv]. [citat la 27.02.2022]. Disponibil: <http://www.patrimoniuematerial.md/ro/pagini/registrul-fi%C8%99ele-elementelor-de-patrimoniu-cultural-imaterial-instrumentele-muzicale-tradi%C8%9Bionale/naiul>
11. Grib V. Fenomenul ornamental în muzica academică și folclorică: abordare istoriografică. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr.1 (32). 2018, p. 77-83.
12. Lianu O. Metoda pentru însușirea naiului – Vol. I. s.l.: Editura Universității din Oradea, 2006. 116 p. ISBN (10) 973-759-063-5.
13. Lianu O. Metoda pentru însușirea naiului. Naiul între tradiție și modernitate – vol. II. s.l.: Editura Universității din Oradea, 2006. 96 p. ISBN (10) 973-759-062-7.
14. Negură I. Formarea deprinderilor de interpretare la nai. Ghid metodic. Chișinău: s.n., 2017.
15. Nicolescu V. Naiul. Contribuție la cunoașterea instrumentelor populare. În: Muzica. Supliment, nr. 6. 1954, p. 11-14.

16. Oprea Gh., Agapie L. Folclor muzical românesc. București: Editura didactică și enciclopedică, 1983. 436 p.
17. Papană O. Particularități de interpretare și de construcție ale unor instrumente populare tradiționale: fluiere, drâmbă. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2001. 204 p.
18. Papană O. Studii de organologie. Instrumente tradiționale românești. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2006. 148 p. ISBN 978-973-760-882-6
19. Sandu-Dediu V., Gheorghîță N. Noi istorii ale muzicii românești. De la vechi manuscrise până la perioada modernă a muzicii românești Vol. I. București: Ed. Muzicală, 2020. 372 p.
20. Știrbulescu Ch.. Considerații privind sarcofagul „Ghica”. În: [Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie, 61,1/2 \(2010\)](#), p. 143-148
21. Teodorescu D. M. Monumente inedite din Tomi, Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice. Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice. 1915, p. 6-20.
22. Țurcan E. Valoroși instrumentiști români. [Interactiv] [Citat: 16 februarie 2022.] http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2016_3-4/Conf_3-4_2016_101-115.pdf.
23. Vasile V. T. Burada – ctitor al muzicologiei românești (1839-1923). În: Revista Muzica nr. 2. 2010, p. 145-160. ISSN 0580-3713
24. Vizitiu I. Instrumente muzicale populare moldovenești. Chișinău: Literatura artistică, 1979. 52 p.
25. Zamfir Gh. Naiul: Instrumentul divinității și al suflului creator. București: Editura Floare albastră, 2006. 398 p.

În limba engleză:

26. Avanzini F. et al. Archaeology and virtual acoustics. A pan flute from ancient Egypt. Proc. Int. Conf. Sound and Music Computing. Maynooth, 2015, p. 31–36.
27. Debost M. The Simple Flute: From A to Z. s.l.: Oxford University Press, 2002. 282 p. ISBN 0-19-514521-6.
28. Garnett R. By Ear, By Memory, By Heart: Musical and Cultural Improvisation in Moldova. PhD dissertation. Department of Anthropology, University of Wyoming: Department of Anthropology, 2014.
29. Garnett R. Dancemaking in unexpected places: moldovan music. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică nr.1. 2016, p. 97-100.
30. Pușcoiu C. Complete Pan Flute Book. s.l.: Mel Bay Publications, 1997. 208 p. ISBN13:978-16191-1609-2.

În limba franceză:

31. Tomescu V. Musica daco-romană. Vol. II București: Ed. Muzicală, 1982. 746 p.

32. Zamfir Gh. Traité Du Naï Roumain: méthode de flûte de Pan. Paris: Chappell S.A., 1975.

În limba spaniolă:

33. Civallero E. Flautas de Pan de Europa. una guía de su historia, su uso y su distribución. primera edición. Madrid: s.n., 2014. 303 p.

În limba rusă:

34. Кванц И. И. Опыт наставлений в игре на флейте траверсо. [перев.] Фонд Возрождения Старинной Музыки. Санкт-Петербург: Издание фестиваля EARLYMUSIC, 2013. 392 p. ISBN 978-5-902795-08-7.

35. Климов Д. Флейта пана. Инструмент и техника игры. [Interactiv] [Citat: 02 02 2022.] <https://duduk.msk.ru/index.htm?id=127>.

36. Коляда Е. Музыкальные инструменты в Библии. Москва: Издательский Дом «Композитор», 2003. 400 с.

37. Котляров Б.Я. Молдавские лэутары и их искусство. Москва: Советский композитор, 1989. 96 с. ISBN 5-85285-034-9

38. Мациевский И. Народная инструментальная музыка как феномен культуры. Алматы: Дайк-Пресс, 2007. 520 с.

39. Мациевский И. Основные проблемы и аспекты изучения народных музыкальных инструментов и инструментальной музыке. В: Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка. Часть 1. Москва: Советский композитор, 1987. с. 6-38

40. Мироненко Е. Композиторское творчество в Республике Молдова на рубеже XX-XXI веков (инструментальные жанры, музыкальный театр). Отв. ред. Г. Кочарова. Кишинев: б. и., 2014. ISMN 979-0-3480-0189-0. ISBN 978-9975-110-03-7

41. Музыка Т. Претворение национальных традиций Молдовы в концерте для наия и симфонического оркестра Теодора Згуряну. В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică Nr. 1(30). 2017 г., с. 35-38.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

Tradiții și inovații în arta de interpretare la naiul românesc la confluența secolelor XX-XXI

Autor Andrei Druță
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,
Școala doctorală Studiul artelor și culturologie

2. Articole în reviste științifice

2.3. în Registrul Național al revistelor de profil

2.3.1. Contribuții inovative în arta unor naiști consacrați În: Intertext Nr. 1(59), 2022, Chișinău, 2022, p. 135-144. ISSN 1857-3711, revistă Categoria B

2.3.2. Evoluția artei de interpretare la nai în Republica Moldova în a doua jumătate a sec. XX. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 1(38), 2021, Chișinău, 2021, p. 93-98. ISSN 2345-1408, revistă Categoria B

2.3.3. Inovații în arta contemporană de confecționare a naiului: meșterii Ion și Ionuț Preda. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2(39), 2021, Chișinău, 2021, p. 119-125. Coautor: Bunea D. ISSN 2345-1408, revistă Categoria B

2.3.4. Contribuția constructorilor de nai la afirmarea instrumentului în contemporaneitate În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2(37), 2020, Chișinău, 2020, p. 127-130. ISSN 2345-1408, revistă Categoria B

2.3.5. Rolul metodelor academice de studiu în dezvoltarea tehnicilor de interpretare la nai în contemporaneitate. În: International musicology congress 4-th edition, Conferință științifică internațională. Editura Eurostampa, Timișoara, 2018, p. 75-82

2.3.6. Из истории изготовления румынского наия на рубеже XX–XXI столетий. В: Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі № 3, 2018, Kiev, 2018, с. 71-74. ISSN 2518-766X

2.3.7. Dimensiuni contemporane ale unui instrument tradițional: naiul. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, Nr. 1(32), 2018, Chișinău, 2018, p. 84-87. ISSN 2345-1408, revistă Categoria C

2.3.8. Contribuția meșterului Gr. Covaliu la dezvoltarea artei de construcție a naiului în spațiul românesc. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr.2 (31), 2017, Chișinău, 2017, p. 258-262. ISSN 2345-1408, revistă Categoria C

3. Materiale/ teze la forurile științifice:

3.3. Conferințe internaționale desfășurate în Republica Moldova

3.3.1. Forme și structuri ale naiului pe teritoriul european în antichitate În: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate Simpozion științific cu participare internațională. Centenar Gleb Ciacovschi-Mereșanu, 17 mai 2019, p.33, Chișinău, 2019

3.3.2. Aspecte ale modernizării tehnice a naiului la confluența secolelor XX–XXI: contribuția meșterilor XX În: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate (Ediția a V-a), Conferință științifică internațională, Chișinău, 24 septembrie, 2019. Tezele comunicărilor. p.76. Chișinău, 2019

3.3.3. Manifestări artistice ale naiului în contemporaneitate În: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate (Ediția a III-a), Conferință științifică internațională, Chișinău, 26 septembrie, 2017. Tezele comunicărilor. p.36-37. Chișinău, 2017. Coautor: Bunea Diana

ADNOTARE

Druță Andrei. Tradiții și inovații în arta de interpretare la naiul românesc la confluența secolelor XX-XXI. Teză de doctor în arte, specialitatea 653.01 Muzicologie (cercetare), Chișinău, 2022.

Teza include următoarele compartimente: adnotări, introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, 132 pagini ale textului de bază, bibliografia din 196 de surse, 13 figuri, 4 tabele, 40 exemple, anexe.

Cuvinte-cheie: nai, artă de interpretare, inovație, tehnici extinse de interpretare, artă de construire a naiului, perfecționare tehnică, repertoriu original pentru nai, învățământ muzical.

Domeniul de studiu: folclor muzical, organologie.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul constă în elucidarea particularităților artei de interpretare la nai la confluența secolelor XX-XXI în arealul românesc. **Obiectivele:** relevarea particularităților parcursului istoric al naiului și a impactului acestuia în cultura muzicală din spațiul românesc și pe plan internațional; evidențierea importanței învățământului muzical la dezvoltarea artei de interpretare la nai; identificarea modificărilor inovative în domeniul construcției naiului și a rolului meșterilor de naiuri, în acest proces; investigarea sub aspect diacronic a tehnicilor de interpretare la nai; analiza tehnicilor contemporane de interpretare la nai și a contribuției naiștilor consacrați la dezvoltarea acestora; examinarea noilor abordări interpretative în baza repertoriului original și cel transcris pentru acest instrument.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în crearea unei viziuni ample sistemice cu privire la arta de interpretare la nai în contextul tradiției și inovației. Rezultatele cercetării vor contribui la înlăturarea discrepanței dintre realizările artei de interpretare la nai și absența unor studii teoretice asupra acesteia și la cunoașterea și evaluarea proceselor de dezvoltare și afirmare a naiului românesc în viața artistică pe plan național și internațional.

Semnificația teoretică a tezei reflectă argumentarea științifică a rolului naiului în cultura muzicală națională și universală și în oferirea unei baze pentru continuarea cercetărilor pe diverse direcții. Investigațiile în domeniul organologiei diversifică cunoștințele în ce privește realizările artei de interpretare la acest instrument.

Noutatea și originalitatea științifică este condiționată de faptul că până în prezent, naiul, ca instrument muzical de patrimoniu, nu a constituit obiect de studiu științific în Republica Moldova. Pentru prima dată, în teză au fost elucidați factorii determinanți ai evoluției artei de interpretare la nai în perioada delimitată: modernizarea construcției naiului; învățământul muzical, inovațiile în arta de interpretare. În baza acestor cercetări, a fost elaborat un tablou complex al evoluției artei de interpretare la nai pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului XX și până în prezent, a fost evaluat rolul acestui instrument în cultura națională și universală contemporană. Originalitatea tezei este determinată și de sinteza abordărilor istoriografice, muzicologice, de organologie și culturologie asupra problemelor cercetate.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele științifice obținute pot fi utilizate în cercetări ulterioare în domeniul organologiei, folclorului muzical, al muzicii contemporane, în cursurile didactice de *Instrument special (nai)*, *Folclor muzical românesc*, *Istoria muzicii naționale*, *Istoria artei de interpretare la instrumentale populare*, *Teoria instrumentelor*, *Teoria interpretării și Metodica interpretării la instrumentele aerofone*, la toate nivelurile învățământului muzical din Republica Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată în cadrul școlii doctorale *Studiul artelor și culturologie* a AMTAP, discutată și recomandată pentru susținere de Comisia de îndrumare pe 30 ianuarie 2022. Rezultatele, care reflectă principalele postulate ale tezei, au fost reflectate în cadrul celor 7 articole publicate, prezentate la conferințe științifice în Republica Moldova, România, Ucraina.

ANNOTATION

Druță Andrei. Traditions and innovations in the Romanian Pan flute art at the confluence of the 20th-21st centuries. Scientific doctorate in the arts, specialty 653.01 Musicology, Chisinau, 2022.

The thesis includes the following sections: annotations, introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, 132 pages of the basic text, bibliography comprising 196 sources, 13 figures, 4 tables, 40 examples, annexes.

Key words: Pan Flute, performing art, innovation, the art of the making of the Pan Flute, the technical improvement, the original repertoire for the Pan Flute, musical education.

Field of study: Musical folklore, organology.

The purpose and objectives of the research. **The purpose** is to elucidate the particularities of the performing art at the Pan Flute at the confluence of the 20th-21st centuries in the Romanian area. **Objectives:** revealing the peculiarities of the historical path of Pan flute and its impact in the Romanian and international culture; highlighting the importance of musical education in the development of the Pan Flute art; identifying innovative changes in the field of Pan Flute making and the role of craftsmen in this process; diachronic investigation of performing techniques of the Pan Flute; analysis of contemporary techniques of the Pan flute and the contributions of famous Pan Flute players to their development; examination of the new performing approaches based on the original and transcribed repertoire for this instrument.

The important scientific problem solved lies in creating a wide systemic vision of the Pan flute performing art in the context of tradition and innovation. The results of the research will contribute to the elimination of the discrepancy between the achievements of contemporary Pan flute performing art and the absence of theoretical studies on it, and to the knowledge and evaluation of the processes of development and affirmation of the Romanian Pan flute in the artistic life at national and international level.

The theoretical significance of the thesis reflects the scientific argumentation of the role of the Pan flute in the national and universal musical culture and in providing a basis for further research in various directions. The investigations in the field of organology diversify the knowledge of the achievements of performing art at this instrument.

Scientific novelty and originality is conditioned by the fact that so far, the Pan Flute, as a musical instrument of heritage, has not been an object of scientific study in the Republic of Moldova. For the first time in the thesis, were elucidated the key factors of the evolution of the performing art on Pan Flute, in the defined period: modernization of the Pan Flute construction; musical education, the innovations in the performing art. Based on this research, a complex view of the evolution of the Pan Flute art during the second half of the 20th century to date has been elaborated, the role of this instrument in contemporary national and universal culture has been assessed. The originality of thesis is also determined by the synthesis of historiographical, musicological, organology and culturology approaches on the investigated problems.

The applicative value of the thesis. The scientific results of the thesis can be used on future researches on organology, musical folklore, contemporary music etc., in the teaching courses of *Instrument (Pan Flute), Romanian music folklore, History of national music, History of the folk instrumental performing art, Theory of instruments, Theory of interpretation and Methodology of interpretation on wind instruments*, at all levels of music education in the Republic of Moldova.

Implementation of scientific results. The thesis was elaborated at the doctoral school *Study of Arts and Culturology* of AMTAP, including the academic mobility Erasmus+, at the National University of Music *G. Enescu* from Iași, Romania, discussed and recommended for defending by the mentoring commission on 30th of January, 2023. The results, reflecting the main postulates of the thesis, were approved in the 8 published articles presented at scientific conferences in the Republic of Moldova, Romania, Ukraine.

АННОТАЦИЯ

Друцэ Андрей. Традиции и новаторство в исполнительском искусстве на румынском нае на рубеже XX-XXI веков. Диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения по специальности 653.01 — Музыкаведение. Кишинев, 2022.

Диссертация включает аннотации, введение, четыре главы, основные выводы и рекомендации, 132 страниц основного текста, библиографию из 196 наименований, 13 рисунков, 4 таблицы, 40 примеров, приложения.

Ключевые слова: най, исполнительское искусство, инновация, искусство изготовления нае, техническое усовершенствование, оригинальный репертуар для нае, музыкальное образование.

Область изучения: музыкальный фольклор, органология.

Цель и задачи исследования. Цель состоит в выявлении особенностей исполнительского искусства на нае, на стыке 20-21 веков, в румынском ареале. **Задачи:** выявление особенностей исторического пути инструмента и определение влияния нае в румынском и международном культурном пространстве; акцентирование внимания к значению музыкального образования в развитии исполнительского искусства на нае; установление новаторских изменений в конструкции нае и роли мастеров изготавливающих нае в этом процессе; исследование в эволютивном аспекте технических приемов игры на нае; анализ современных техник игры на нае и вклада известных наистов в развитие исполнительского искусства; рассмотрение новаторских приемов игры на примере оригинальных произведений и транскрипций для нае.

Важная научная проблема разрешенная в исследовании состоит в создании широкой системной концепции о искусстве игры на нае в контексте традиции и новаторства. Результаты диссертации будут способствовать преодолению разрыва между достижениями современного исполнительского искусства на нае и отсутствием теоретических исследований в данном аспекте; познанию и оценке процессов развития и распространения румынского нае в художественной жизни на национальном и международном уровне.

Теоретическое значение диссертации заключается в научном обосновании роли нае в национальной и мировой музыкальной культуре и в обеспечении базы для дальнейших исследований в различных направлениях. Исследование способствует расширению знаний о исполнительском искусстве на этом инструменте.

Научная новизна и оригинальность обусловлена тем фактом, что най, как музыкальный инструмент культурного наследия, ранее не являлся объектом научных исследований в Республике Молдова. Впервые в данной диссертации были прояснены ключевые факторы развития исполнительского искусства на нае, в указанном периоде времени: модернизация конструкции нае, музыкальное образование, инновации в исполнительском искусстве. На основе этих исследований была разработана комплексная картина эволюции исполнительского искусства на нае во второй половине XX века до наших дней, была дана оценка роли этого инструмента в современной национальной и международной культуре. Оригинальность диссертации определяется синтезом исторических, музыкальных, органологических и культурных подходов к исследуемым вопросам.

Практическая ценность работы. Научные результаты, полученные в рамках исследования могут быть использованы в последующих изысканиях в области музыкального фольклора, современной музыки, в учебных курсах по *специальному инструменту (нае), румынскому музыкальному фольклору, истории национальной музыки, истории народного инструментального искусства, теории инструментов, теории интерпретации и методике исполнения на духовых инструментах*, на всех уровнях музыкального образования Республики Молдова.

Внедрение научных результатов. Диссертация обсуждалась на заседаниях руководящей комиссии в рамках Школы доктората *Studiul artelor și culturologie* АМТН, так же в программе Ерасмус+ в Яссах (2018-2019) и рекомендована для защиты 30 января 2023 года. Научные результаты были отражены в 8 опубликованных статьях представленных на научных конференциях в Республике Молдова, Румынии, Украине.

DRUȚĂ ANDREI

**TRADIȚII ȘI INOVAȚII ÎN ARTA DE INTERPRETARE
LA NAIUL ROMÂNESC
LA CONFLUENȚA SECOLELOR XX – XXI**

SPECIALITATEA 653.01 MUZICOLOGIE (CERCETARE)

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN ARTE

Aprobat spre tipar: Hârtie
ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 1,5

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. XX

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova

str. A. Mateevici 60, Chișinău, MD-2009